

UDK 340.5+347.4(497.5)(094)
Izvorni znanstveni članak

Dr. sc. Marko Babić*

O NEKIM POSTUPOVNO-PRAVNIM I OPĆE-TEORIJSKIM PRIJEPORIMA U SVEZI S JEDNOM DOPUNOM ZAKONU O OBVEZNYM ODNOSIMA

Ovim se radom prikazuju neke postupovnopravni i općeteorijski aspekti Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima.

Prvenstveno se želi ukazati na činjenicu da način na koji je država - u odnosnoj dopuni Zakonu o obveznim odnosima - uredila neka pitanja odgovornosti za štetu počinjenu od osoba kojima se služi, može voditi k tom da sebe sam oslobodi od vezanosti zakona što ih donosi, što može biti izvorom teških zlopraba u njezino ime. Pravo donositi zakone, kako to autor smatra, ne uključuje i ovlast samoj sebi kao parničnoj stranci propisati norm kojom se određuje tijek, ali i ishod parnice, ali što ne važi i za druge stranke.

Ovdje se želi objasniti također i značenje derogacije postupovnih normi Zakona o parničnom postupku i to na način što se mogućnost prekidanja parnice između države i kakve druge stranke propisuje suprotno odredbama i duhu odnosnoga zakona. Također, ukazuje se (i) na derogaciju materijalno-pravnih normi Zakona o obveznim odnosima koje uređuju pitanje nadoknade štete od strane države kao odgovorne osobe.

Najopćenitije, smatra se da je Zakonom o dopunama Zakona o obveznim odnosima napušten ideal o vladavini zakona i, što je samo nužnom implikacijom, zapravo srušen sam *ratio legis*, dakle duh i smisao zakona kao takvoga.

*odvjetnik iz Vinkovaca

Iz toga razloga nije iznenađujućim pomisliti da su i odredbe Ustava Republike Hrvatske koje se odnose na vladavinu prava i načelo nepovredivosti vlasništva na takav način, ne samo povrijeđene, već ostale i bez svoje smislenosti.

S motrišta zdravoga praxisa sudbenoga, pokazano je i na konkretnim primjerima da ova zakonska norma otvara široka vrata unošenju potpunoga nereda u postupanje sudova koji se ogleda u neujednačenoj praksi, zapravo u donošenju odluka uporom na diskrecionarnost sudbenu, pokrivajući na taj način i nepostupanje sudova kakvim se nadomješćuje učinke prekida.

KLJUČNE RIJEČI:

prekid postupka, nadoknada štete, država kao tužena, zakonodavna vlast, sudbena vlast, derogacija, mirovanje postupka, ratio legis, pravna norma, presuda, rješenje o prekidu postupka.

1. UVOD

Hrvatski državni Sabor donio je, i objavljivanjem u Narodnim novinama osigurao da stupi na snagu, Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima, zakon kojim propisuje prekid postupka protiv Republike Hrvatske za nadoknadu tamo opredijeljenih šteta koje su prouzrokovali pripadnici njezinih oružanih i redarstvenih snaga.¹ Prekid je postupka institut građanskoga postupovnog prava čija je prva, a moglo bi se slobodno reći jedina svrha da se zaustavi tijek postupka zbog nastupa okolnosti koje znače objektivnu spriječenost suda da djeluje ili neke od parničnih stranaka da u radu suda sudjeluju. Takvo je zaustavljanje posvema privremenoga karaktera što znači da prestaje po nestajanju objektivnih okolnosti koje sudu priječe da djeluje ili nekoj od parničnih stranaka onemogućuje da u postupku sudjeluje.²

¹ Cf. Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine br. 112/99 od 6. studenoga 1999. (Z.D.Z.O.O. ili "Dopuna Z.O.O."). Zakon je stupio na snagu osam dana od dana objavljivanja, dakle s danom 14. studenoga 1999. (članak 3. Z.D.Z.O.O.).

² Prekid postupka ima za svrhu privremeno gotovo sasvim zaustaviti razvoj parnice zbog Zakonom predviđene objektivne spriječenosti suda ili neke od stranaka da u njoj aktivno sudjeluju sve dok se ponovno ne uspostavi procesna ravnoteža koja će svim sudionicima omogućiti normalnu aktivnost. Cf. šire o tom S. Triva, Gradjansko parnično procesno pravo, Narodne novine, 1987., str. 449.

Zakon o parničnom postupku uredio je ovaj institut u svojim člancima 212. i 213. i to tako što je propisao razloge iz kojih je dopuštenim narediti prekidanje postupka. Rasčlanjujući odnosne razloge, dolazi se do zaključka da ih ima dvije vrste: jednom su to razlozi *ex lege* (čl. 212. Zakona o parničnom postupku) - kada odluka suda o tom ima deklaratorni karakter i razlozi čije značenje za prekid ovisi o samoj odluci suda - kada njegova odluka ima konstitutivan karakter.³

Za slučajeve što ih u vidu ima Dopuna Z.O.O. "naređuje se prekidanje postupka ..." što znači da do prekida postupka dolazi voljom jedne od parničnih stranaka u ovom slučaju države kao tužene pravne osobe privatnoga prava, ali krijepošću njezine volje kao osobe javnoga prava - država je, dašto, vlasna zakone donositi. Kada se treba parnične aktivnosti zaustaviti krijepošću volje parničnih stranaka, tada nije riječ o institutu prekida postupka, već je u pitanju institut mirovanja postupka - potonji je izražajem načela slobode raspolaganja građanskim pravima, a onaj predhodni - prekidanje postupka - izražajem auktoriteta države oličenoga u prinudnim normama o prekidu postupka i o, *eo ipso*, gotovo potpunom isključenju stranačke raspoložbe.⁴ S obzirom da do prekida glasom Dopune Z.O.O. dolazi isključivo

³ Glasom članka 212. Zakona o parničnom postupku (Z.P.P.), postupak se prekida:

- kada stranka umre ili izgubi parničnu sposobnost, a nema punomoćnika u toj parnici;
- kada zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlaštenje za zastupanje, a stranka nema punomoćnika u toj parnici;
- kada stranka koja je pravna osoba prestane postojati, odnosno kada nadležno tijelo pravomoćno odluči o zabrani rada;
- kada nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka;
- kada zbog rata ili drugih uzroka prestane rad u sudu;
- kada je to drugim zakonom određeno.

Glasom članka 213. ZPP, proizlazi da će sud, osim u slučajevima posebno predviđenim u tom Zakonu, prekid postupka odrediti:

- ako je odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju (čl. 12.);
- ako se stranka nalazi na području koje je zbog izvanrednih događaja (poplava i sl.) odsječeno od suda.

⁴ Sud može odrediti prekid postupka ako odluka o tužbenom zahtjevu ovisi o tome je li učinjen privredni prijestup ili je li učinjeno kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, tko je učinitelj i je li taj odgovoran, a posebice kada se pojavi sumnja da je svjedok ili vještak dao lažan iskaz ili da je isprava uporabljena kao dokaz, lažna.

krijepošću volje jedne od parničnih stranaka (Republike Hrvatske kao države), to bi nas navodilo da bi se takav prekid *eo ipso*, i na neki način, svodio na mirovanje postupka. Međutim, odredba zakona jest tu više nego jasnom: ona govori o prekid(an)u.⁵

Međutim, odnosni se institut ne bi moglo, sve da je kraj izričitosti zakonske formulacije, kakva druga interpretacija i dopuštenom, smatrati mirovanjem iz još dvaju razloga. Prvo, kako je Dopuni Z.O.O. izražen interes samo jedne parnične stranke, to se onda onaj, nazovi prekid ne može nikako smatrati mirovanjem - svako mirovanje postupka izražajem je slobodne volje stranačke, dočim u slučaju one dopune država ni kao privatna osoba ne bi smjela odustati od prekida jer prekid je naređen samim zakonom. Drugo, sve da do prekida postupka glasom one dopune i dolazi suglasjem volja, ne bi opet bila riječ o prekidu jer odnosne volje nisu ravnopravne: jednom je u pitanju volja države ali oličena ne u volji stranačkoj, već u zakonu koji bi *ex definitione* i glasom vladavine prava kao ideala trebao biti izražajem opće volje,⁶ dočim je u drugom riječ o volji tužiteljske parnične stranke ali čija volja nije u odnosnom slučaju nimalo smjerodavnom. Polazi li se od postavke da pravo kao poredak neizostavno predmnijeva baš to da je država vezana zakonima što ih sama donosi (*princeps legibus non solutus*), nameće se zaključak da je Hrvatski državni sabor, donoseći onu dopunu, zapravo doveo u pitanje važenje hrvatskoga pravnog sustava u cjelini, a važenja sustava odgovornosti odštetne naročito.

Ali, što je zapravo sadržaj odnosne Dopune Z.O.O. Dakle, glasom Dopune Z.O.O. prekida se svaki postupak protiv Republike Hrvatske kao tužene, a za nadoknadu štete što su je počinili pripadnici hrvatske

⁵ Cf. S. Triva, Građansko parnično procesno pravo ..., supra, p. 453.: "Mirovanje nije nikada posljedica konstitutivne odluke suda. Stoga sud može donijeti samo deklaratorno rješenje o nastupanju procesno-pravnih posljedica vezanih uz mirovanje."

⁶ Kada govori o privatnom pravu kao poretku (poredak reguliranja), B. Babac kaže da se takav poredak sastoji i u "oblikovanju sukladnih na načelima (a) slobode raspolaganja, (b) autonomije volje, (c) ravnopravnosti, dotično utemeljenih pravnih pravila primjenjivanih prema tim istim načelima, što znači na temelju uvjetnoga monopola prinude, dakle privatnoga prava", a da konzer-vativno-liberalna ideja o pravima znači, osim svega, da se s zakonom smije ograničavati samo ona djelovanja kakva su škodljiva društvu" - cf. B. Babac, Obnova hrvatskoga građanskog društva - Politička kontrola i državna uprava, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, Osijek, 1994., pp. 141., 137.

vojske ili redarstva u razdoblju što ga se tamo naznačilo - od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine. Istodobno se u istom Zakonu propisuje da će se takve postupke nastaviti po donošenju Zakona kojim će biti utvrđena pravila odgovornost za takvu vrst štete.⁷

Iz istoga onog Zakona, dotično Dopune Z.O.O., proizlazi da će se o odgovornosti Republike Hrvatske za štete što su ih počinili pripadnici njezinih oružanih snaga i redarstva tijekom Domovinskoga rata donijeti zasebni zakon kojim će se to urediti. Krijepošću same formacije Dopune Z.O.O. proizlazi da je Republika preuzela obvezu da takav zakon donese. Naime, kaže se tamo "da će se postupci nastaviti ...", ali nije dano nikakvo konkretno naznačenje iz kakvoga bi se moglo štogod zaključiti kada će to uslijediti niti kakav će se to *régime* propisati. S druge strane, mora se priznati da takva formacija u dopuni odaziva neodoljivo dojam da se priznaje da je šteta počinjena, ali da će se pitanja odgovornosti za takvu štetu urediti zasebnim zakonom o tom.

Međutim, do stupanja na snagu Dopune Z.O.O. (14. studenoga 1999.), odgovornost za štete u smislu toga Zakona uređena je odredbom stavka 1. članka 154. Z.O.O. - odgovornost s naslova predmnijevane krivnje, kao i odgovornost bez obzira na krivnju, dočim su s odredbom članka 158. Z.O.O. uređeni oblici krivnje u svezi s odgovornošću za štetu - namjera i nepažnja.⁸

Odnosne pravne norme bile su na snazi u vrijeme počinjenja štete čije se popravljanje traži, dotično nadoknada štete. Donošenje dopune Z.O.O. implicira

⁷ Članak 184-a. Zakona o obveznim odnosima: (I) Postupci koji se vode protiv Republike Hrvatske radi naknade štete koju su uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s obavljanjem vojne ili redarstvene službe tijekom Domovinskog rata, od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996., prekidaju se. (II) Postupci iz stavka 1 ovoga članka nastaviti će se nakon donošenja posebnog zakona kojim će se urediti odgovornost za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata.

⁸ Čl. 154. ZOO: "Tko drugom uzrokuje štetu, dužan je nadoknaditi ju ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje. Za štetu od stvari ili djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu odgovara se bez obzira na krivnju. Za štetu bez obzira na krivnju odgovara se i u drugim slučajevima predviđenim zakonom".

Čl. 158. ZOO: "Krivnja postoji kada je štetnik uzrokovao štetu namjerno ili nepažnjom".

da država, dotično Republika, odgovara za odnosne vrste štete, s tim, međutim, da se

(a) postupke već povedene prekida, dotično parnice u kojima je nastupila *litispensio*, a predmetom im je tužbeni zahtjev za nadoknađivanje štete što su je počinili pripadnici hrvatske vojske i redarstva tijekom Domovinskoga rata;

(b) isključuje primjenu općih propisa o odgovornosti vrhu takvih vrsti šteta (cf. podtoč. (a));

(c) navješćuje donošenje zasebnoga zakona kojim će se urediti pitanja odgovornosti za takve vrste šteta (cf. podtoč. (a)).

(d) sprječava da se, dok se odnosni zakon ne donese (cf. podtoč. (c)), primijeni opći *régime* odgovornosti za takve štete (cf. podtoč. (a)), pa i za parnice u tijeku, s tim što se pitanje takvih parnica razrješuje pomoću instituta što ga se nazivlje "prekidom" (cf. supra).

Međutim, jasno je da se načinom koji se u dopuni Z.O.O. odabralo, a to je kombinacija postupovno - pravnoga instituta, prekida s materijalno-pravnim odredbama o isključivanju općega *régimea* odgovornosti za štetu, zapravo potonjega stavlja izvan snage. Naime, s tim što se zaprječuje daljnje vođenje parnica u tijeku, dotično zapodijevanje novih.

Dosadašnje problematiziranje odnosne dopune Z.D.Z.O.O. daje nam, što je očitim, povoda da se

(a) postavi pitanje njezine protivnosti članku 3. Ustava Republike Hrvatske - poglavito vladavine prava i poštivanja prava čovjeka;⁹

(b) postavi pitanje možebitnoga povređivanja i članka 4. Ustava Republike Hrvatske koji propisuje odvajanje vlasti, dotično ustrojavanje vlasti na zakonodavnu, sudsku i izvršnu;

(c) postavi pitanje: sve kada bi se svrhe što ih se hoće takvim jednim uređivanjem odgovornosti za štetu postizati (npr. legitimnost ratovanja, svladavanja unutarnjih nemira, etc.), nije li bilo mogućnosti da se takve svrhe respektira na način, da se ne dira u integritet pravnoga poretka Republike, kao ni u koherentnost njezinoga pravnog sustava s motrišta

⁹ Čl.3. Ustava: "Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanja prirode i čovjekovoga okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav, najviše su vrednote ustavnoga poretka Republike Hrvatske".

vladavine prava i poštivanja prava čovjeka, a isto tako i s motrišta odvajanja vlasti.

Međutim, iz razloga što se Dopuna Z.O.O. odnosi na štete što ih se nesumnjivo može kvalificirati kao "ratne štete", treba se, prije nego što se prijede na odnosna pitanja, pozabaviti odgovornošću države za ratne štete općenito te s tim u svezi analizirati značenje one Dopune Z.O.O.

2. Odgovornost države u svezi s ratnim štetama

Dakle, odredba članka 184-a. Z.O.O. smjera na "štete što su ih prouzročili pripadnici hrvatskih oružanih snaga i snaga redarstva u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s obavljanjem takvih službi tijekom Domovinskoga rata, u doba od 17. kolovoza 1995. do 30. lipnja 1996.". Riječ je o štetama koje proizlaze iz odnosnih vojno-redarstvenih djelovanja, djelovanja što će ih se, što predmnijevano (*per praesumptione*), što po stvarnom značenju (*per sensu reale*), što odnosna djelovanja i jesu, smatrati legitimnim.

Što se tiče ratnih djelovanja - unutar cjeline djelovanja na koja smjera ona dopuna Z.O.O. - treba istaknuti da su takva djelovanja općenito legitimnim - nijedna država ne će priznati da je illegitimno ratovala, ali su legitimna i osebujno - s hrvatskoga motrišta da se oslobodi nezakonito i nelegitimno zauzete dijelove ozemlja Republike i uspostavi njezin javni poredak. Što se tiče redarstvenih djelovanja - unutar one iste cjeline, treba istaknuti da su i potonja legitimnim - riječ je ne samo o ponovnom protezanju važenja pravnoga poretka Republike na prije zauzeta područja njezinoga ozemlja, već o osiguranju javnoga reda, mira i građanske sigurnosti unutar potonjih područja, a takvo redarstveno (policijsko) djelovanje nesumnjivo je legitimnim.

Okolnost što su odnosna djelovanja legitimnim ne znači nipošto da uslijed toga nije građanima i pravnim osobama nanijeta nikakva šteta. Obratno pak, za pretpostaviti je da su im mogle biti ili su i nanijete, značajne štete. Međutim, diferencijalno s obzirom na okolnost da ratnopolicijska djelovanja nisu jednakim intenzitetom zahvatila pojedine dijelove odnosnih područja, niti jednako sve grupe ljudi, a niti jednako sve pravne osobe. Kada je pak riječ o štetama što ih se nanese legitimnim djelovanjima državnih tijela, ne važi općenito načelo odgovornosti za štetu, dotično obveze na nadoknadu jer manjka protupravnost, već samo i jedino iznimna odgovornost države kada se priznaje nadoknadu u sklopu instituta "odgovornosti za štetu bez grješke", a to znači po naslovima što ih

kakav zasebni zakon uspostavi. Kako to kazuju pravni pisci francuski - G. Vedel i P. Delvolvé, "smatra se da štete koje rezultiraju iz događanja ratnih (čak i onih "ne-službenih", kao što je to rat u Alžiru) otvaraju žrtvama pravo na popravljanje štete ... samo krijepošću tekstova koji imaju snagu zakona". Slično tom, samo vrhu "nadoknađivanja određenih ratnih šteta, dotično preuzimanja brige za ratne žrtve", kazuju i hrvatski pravni pisci, npr. I. Krbek koji, parafrazirajući, kaže da "tu nije riječ o šteti koju bi trebalo da država nadoknadi, s razloga što bi ju prouzročio njezin stožer, već država plaća takvu nadoknadu iz razloga tzv. socijalnog rizika, a može se to pravdati i načelom jednakosti građana u snošenju javnih tereta, jer je rat vođen u općem društvu, dotično državnom, interesu".¹⁰

Međutim, ako je tom tako, mora se postaviti pitanje otkud razlog za donošenje one prijeporne dopune Z.O.O. Naime, do dana stupanja na snagu Dopune Z.O.O., vrhu šteta što ih se nanijelo tijekom ratnopolicijskih djelovanja od strane pripadnika vojnih i redarstvenih sila Republike u kritičnom razdoblju, moglo se postavljati tužbene zahtjeve protiv države ili druge osobe javnoga prava ili (a) s gledišta opće odgovornosti za štetu (štetna radnja, šteta, uzročnost, protupravnost, odgovornost), ili (b) s gledišta posjedovanja opasnih stvari ili tjeranja kakvoga pogona s takvim stvarima ili drugih opasnih djelatnosti (ako bi bile ispunjene sve pretpostavke unatoč tom što je riječ o ratnopolicijskim djelovanjima, ili (c) s gledišta nasilja, terorističkih čina, javnih demonstracija ili manifestacija - u granicama i u obliku kako to država predvidi zasebnim zakonom, a to je sada glasom zasebne odredbe Z.O.O., ili (d) s gledišta izvanrednih događaja, bilo prirodnih događanja bilo ljudskih djelovanja kao što su rat, pobune, etc. ako bi država s zasebnim zakonom predvidjela solidarno snošenje tereta šteta uslijed takvih rizika.¹¹

¹⁰ Cf. G. Vedel et P. Delvolvé, *Droit administratif*, Presses Universitaires de France, Paris, 1992., t. 1., pp. 509.-516., posebice p. 514. Et I. Krbek, *Odgovornost države za štetu*, Rad H.A.Z.U., Zagreb, 1954., knjiga br. 300., pp. 155.-224., posebice pp. 224. toč. 11.

¹¹ Cf. I. Krbek, *Odgovornost države za štetu* ..., supra. Cf. et I. Borković, *Upravno pravo*, Informator, Zagreb, 1995., pp. 132.-137.; P. Klarić, *Pravna osnova odgovornosti za ratnu štetu*, *Zakonitost*, 10/92, pp. 1237.-1251.; P. Klarić, *Ratne štete i štete nastale zbog akata nasilja ili terora te prilikom javnih demonstracija, u Aktualnosti hrvatskoga zakonodavstva i pravne prakse*, *Zbornik radova*, Zagreb, 1993., pp. ... Za nadoknadu štete nastale uslijed nasilja, etc. - cf. članak 180. Z.O.O.

U svezi s problemom o kojem se ovdje raspravlja, od interesa je mogućnost i dopustivost nadoknade štete nastale uslijed nasilja, terorističkih čina, etc. Naime, država je, i druge osobe javnoga prava, dužna štiti javni poredak i osigurati sigurnost svih građana i imovine unutar svojega ozemlja što znači da njezina tijela tereti odgovornost da spriječe nastupanje takve štete. Ako do nastupanja takvih šteta ipak dođe, država je dužna štetu nadoknaditi, i to glasom, prvenstveno, odredbe članka 180. Z.O.O.,¹² ali glasom iz kojeg se ne bi moglo izvesti zaključak da se ima priznati nadoknadu ratne štete, dotično štete nastale uslijed legitimnih vojnopolicijskih djelovanja koja ima u vidu Dopuna Z.O.O. Čini se, međutim, da je u nas sudbeni prax ishao na ruku strankama koje su nadoknadu za štetu nastale uslijed legitimnih vojnopolicijskih djelovanja, koje ima u vidu Dopuna Z.O.O. tražile s naslova nadoknade šteta nastalih uslijed nasilja, terorizma, etc. te da se jedino na taj način može shvatiti *ratio* intervencije zakonotvorne izražene kroz onu Dopunu Z.O.O.

3. Članak 184-a. Zakona o obveznim odnosima u nekim suvislostima

Pravna norma sadržana u članku 184-a. Z.O.O. po svojoj je naravi naređujućom pravnom normom.¹³ Naime, porabom glagolskoga izričaja "prekidaju se" (stavak 1.), naređuje se prekid postupka koji se vodi protiv Republike Hrvatske, a poradi nadoknade štete prouzročene, da se to još jednom ponovi, od strane pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u vezi s obavljanjem iste, a u tijeku Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. Ali, ne samo da je odnosna norma naređujućom - pravni učinak što ga se smjera postići nastupa *ex lege* što znači da odluka suda o tom, što se tiče takvih parnica u tijeku, ima samo deklaratorni učinak: sve i da sud ne donese nikakvu odluku, prekid je postupka nastupio. I, što se tiče prekida postupka, odnosna pravna norma ne izaziva

nikakve sumnje, ni interpretativne ni pravnonormativne (ne uzimajući u obzir da se norma postupovna nalazi u zakonu materijalnom).

Međutim, druge dvojbe oko jedne takve odredbe nisu samim tim odstranjene. Naime, izaziva se one dvojbe praktične: imajući u vidu da je Republika i u sudbenom i u izvansudbenom postupku do donošenja toga zakona priznala velik broj takvih šteta¹⁴ (naravno, riječ je o onim nadoknadama koje se odnose na štete što ih ima u vidu dopuna Z.O.O.), mora se postaviti ova pitanja:

(a) što je s nadoknadama šteta koje su već isplaćene jer se, s obzirom na ustavno jamčenje vlasništva, izaziva nejednako postupanje s građanima koji se nalaze u istoj stvarnoj i pravnoj situaciji, ali ne i u istoj postupovnopravnoj situaciji;

(b) kako se u smislu dopune Z.O.O. ima prosuđivati postupke u kojima je postignuta sudbena nagodba, i to kako o osnovi tako i o visini zahtjeva tužbenoga, a s obzirom na rečenu dopunu;

(c) kakva je sudbina parnica koje su okončane i nadoknada štete isplaćenom, kao i nagodbi što ih se sklopilo a nadoknada štete isplaćena s obzirom na zakon o nadoknadama odnosnih šteta što ga se smjera donijeti.

(d) kakvim će biti tijekom parnice što će se pokrenuti poslije stupanja na snagu dopune Z.O.O., a odnosi se na onorečena vojnopolicijska djelovanja - da li bi se tužbu odbacilo ili bi ju se dopustilo *litispendentio* pa bi se donijelo rješenje o prekidu ili bi se, u konačnici, tužbeni zahtjev odbilo (budući da se još nema onaj zakon o nadoknadama takvih šteta). Ovo je jedna od najgorih implikacija donošenja jedne takve nedorečene i zlosretno sročene odredbe nekoga zakona.

Jasnim je da se s onom razlikom, naime između građana koji su okončali svoje parnice i naplatili nadoknadu štete i građana čije se parnice prekidaju *ex lege*, dotično onih koji još parnice nisu ni pokrenuli (cf. (a)), izaziva nejednakost građana pred zakonom i to između fizičkih i pravnih osoba čije parnice još nisu okončane ili nisu ni pokrenute i onih čije su parnice ne

¹² Cf. I. Krbek, *Odgovornost države za štetu ...*, supra, pp. ... Cf. et I. Borković, *Upravno pravo*, supra, pp. 132.-137.; P. Klarić, *Pravna osnova odgovornosti za ratnu štetu ...*, supra, pp. 1237.-1251.; P. Klarić, *Ratne štete i štete nastale zbog akata nasilja ili terora te prilikom javnih demonstracija ...*, supra, pp.... Za nadoknadu štete nastale uslijed nasilja, etc. - cf. članak 180. Z.O.O.

¹³ Za pojam "naređujuće pravne norme" za razliku od one "dozvoljavajuće" - cf., npr., V. Ivančević, *Institucije upravnoga prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1983., pp. 152. et s.

¹⁴ Cf., npr., presudu Općinskoga suda u Vinkovcima br. P-749/96 od 21. travnja 1998., potvrđenu presudom Županijskoga suda u Vukovaru br. Gž-583/98 od 12. siječnja 1999.; presudu Općinskoga suda u Vinkovcima br. P-521/98 od 9. srpnja 1998., potvrđenu presudom Županijskoga suda u Vukovaru br. Gž-690/98 od 10. veljače 1999.

samo dovršene nego i šteta nadoknađena (cf. (c)). Slično se može reći i za nagodbe (cf. (b)), ali takve nagodbe postavljaju i neka daljnja pitanja (cf. niže).

Ono što je najintrigantnijim jest sudbina odnosnih parnica i nagodbi u smislu zakona što ga se tek treba donijeti. Naime, u članku 184-a. (stavak 2.) Zakona o obveznim odnosima država sebi ostavlja mogućnost da zasebnim Zakonom uredi odgovornost za takvu vrst šteta. Takva zakonska formacija dopušta sve mogućnosti ali, u svakom slučaju, mora se reći da će, bez obzira kako budući zakon uredi pravo na nadoknadu takvih vrsta šteta, doći do situacije u kojoj se ima dvije vrste građana na području jedinstvene, i jedne te iste, države, i unutar njezinoga jedinstvenoga poretka, a da se nema niti jednu stvarnu ili pravnu okolnost koja bi odnosne građane razlikovala po pravu.

4. O nekim kontroverzama oko uređivanja nadoknade za štete nastale uslijed poduzimanja legitimnih vojno - policijskih djelovanja

Dakle, s obzirom na praxis sudbeni što ga se zatječe u trenutku stupanja na snagu Z.D.Z.O.O. - u glasom koji se priznavalo nadoknade po pravnom naslovu koji se nije odnosio na odnosne vrste šteta, država se nalazila u situaciji (a) da prepriječi daljnje parničenje u svezi s nadoknađivanjem takvih vrsti šteta, kao i (b) da uredi, dotično barem predvidi uređivanje prava na nadoknađivanje takvih vrsta šteta. U sučeljavanju s tim problemom hrvatski je zakonodavac postupio na način kako je to izraženo u odnosnoj Dopuni Z.O.O.. Dotično, hrvatski je zakonodavac uzakonio dvije odredbe, jednu postupovnopravnu - onu o prekidanju parnica i drugu jednu materijalnopravnu - onu o uređivanju prava na nadoknađivanje šteta kako ih se u onoj istoj Dopuni kvalificira.

Način što ga je hrvatski zakonodavac uporabio - kako je to izraženo u Dopuni Z.O.O. - u reagiranju na problem uređivanja odgovornosti države i drugih osoba javnoga prava za štete nastale uslijed legitimnih vojno-policijskih djelovanja, izazivlje niz dvojbi, a poglavito ove:

(a) Dopuna Z.O.O. u svjetlu članka 3. Ustava Republike

Polazeći od toga "da se Republika Hrvatska oblikuje i razvija kao vrhovnička i demokratska država u kojoj se jamči i osigurava "ravnopravnost, slobode i prava čovjeka i državljanina te promiče njihov gospodarski i kulturni napredak i društvena dobrobit",

Ustav Republike kazuje da temeljnim vrednotama njezinoga ustavnog poretka jesu, osim ostalih, "jednakost ..., poštivanje prava čovjeka ..., vladavina prava".¹⁵ I u Z.P.P. koji ima, kao i drugi zakoni, slijediti Ustav, rečeno je da su parnične stranke ravnopravne ..., da će sud spriječiti svaku zlorabu prava, da će se nekoj stranci pomoći, da stranke tereti dužnost poštenoga korištenja postupovnih ovlaštenja ..., etc. Kako se u suvislosti Ustava, i drugih zakona kojima se jamči i razrađuje ravnopravnost i jednakost, ima prosuditi Dopunu Z.O.O.?

Glasom dopune Z.O.O., postupci se koji teku protiv Republike Hrvatske radi nadoknade tamo opredijeljenih šteta prekidaju, s tim što će se naknadno donijeti zakon kojim će se odgovornost za takve štete urediti što znači da se vrhu prekida postupanja sudbenoga ima tri vrste parničara, dotično stranaka, i to:

(a) stranke koje nisu do sada pokretale nikakve parnice u svezi s prijedornim štetama, ali koje bi mogle i koje će možebitno tako i učiniti. Naime, pokrenuti parnicu protiv Republike po istom činjeničnom i pravnom naslovu, po stupanju na snagu Dopune Z.O.O. jer potonja ne priječi pokretanje novih parnica: sudbina parnica takvih stranaka ovisit će - i postupovnopravno i materijalnopravno - o brzini donošenja odnosnoga zakona ...;

(b) stranke koje su parnice po istom činjeničnom pravnom naslovu okončale - bilo presudom ili drugom odlukom sudbenom, bilo nagodbom - prije stupanja na snagu Dopune Z.O.O. - koje ne mogu, ovisno o načinu i drugim modalitetima pravomoćnoga okončanja svojih parnica, imati pravnoga interesa na pokretanju parnica po istom činjeničnom i pravnom naslovu: u pravilu, takvim je strankama svejedno hoće li se odnosni zakon donijeti ili ne će ...;

(c) stranke, dotično parničari čije su parnice po istom činjeničnom i pravnom naslovu, kao i one prethodne (cf. (a), (b)) bile u tijeku u trenutku donošenja Dopune Z.O.O. i koje se prekidaju *ex lege*, dotično s danom stupanja na snagu potonje, samo se takvim strankama onemogućuje daljnje vođenje parnice, s tim što će se njihove parnice nastaviti, dašto, čim se donese onorečeni zakon o odgovornosti za odnosne vrste šteta što dalje znači da će sudbina njihovih parnica ovisiti - i postupovno-pravno i materijalnopravno - o donošenju onoga Zakona ...

15

Cf. u članku 3. Us.R.Hr., supra, u svezi s stavkom 4. njegovih izvorišnih osnova.

Već iz ovih nekoliko naznačnica jasnim je da se osobe koje se nalaze u istoj subjektivnoj pravnoj situaciji¹⁶ i čije se parnice temelje na istom činjeničnom i pravnom naslovu, nalaze u posvema različitoj postupovnopravnoj situaciji kao i u onoj materijalno-pravnoj, što je, dašto, nedopustivim.

Donošenjem je takve zakonske norme apsolutno narušena ravnopravnost partičnih stranaka, a *ratio legis* i Zakona o obveznim odnosima i Zakona o partičnom postupku, dotično pravnoga poretka u cjelini, nije se našlo gotovo nikakvoga izražaja u Dopuni Z.O.O. S druge strane narušena je ravnopravnost tužitelja kao oštećenika u ovoj vrsti sporova, a samim tim narušena je i ravnopravnost građana - poglavito s obzirom da su jedni već svoju štetu od strane Republike Hrvatske kao tužene po ovakvom, dotično istom, i činjeničnom i pravnom, naslovu ne samo pravomoćno ishodile, pravomoćnim okončanjem svojih parnica, već i naplatile.

(b) Dopuna Z.O.O. u svjetlu članka 4. Ustava Republike Hrvatske

Glasom Ustava Republike Hrvatske, državna se vlast u Republici ustrojava parafrazirajući, po načelu odvajanja vlasti na zakonodavnu, upravno-izvršnu i sudsku, što unutar važenja ideje konzervativno-liberalne znači "da se atribucije nacionalnoga vrhovništva imade, smatrajući ih istinski distinktnim, povjeriti od strane nacije nositeljima raznolikim i neodvisnim jednih od drugih" (A. Esmein).¹⁷

Kada se ovo načelo suprostavi načinu na koji je odlučio Hrvatski državni sabor - donoseći onu Dopunu Z.O.O., teško će se doći do zaključka da je u tom slučaju odnosno načelo imalo snagu kakve ideje-vodilje. Naime, s motrišta ustrojavanja vlasti važnim je *in concreto* ovo: Hrvatski državni sabor jest predstavničkim tijelom građana i nositeljem je zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj što znači da kao parlament donosi zakone i druge propise

općenormativnoga karaktera, a kada donosi i odluke za pojedinačne slučajeve uvijek se treba voditi time da to bude od općega značenja. Suprotno tomu, Hrvatski državni sabor nije, donoseći Dopunu Z.O.O., nastupao i postupao kao parlamant već kao vlast upravno-izvršna. Naime, takva vlast ima voditi računa o, unutar Ustava i zakona, krećućim se svrhama i pronalaziti sredstva da se takve svrhe postigne ili postiže. Potonjem, a ne onom prethodnom, kriteriju odgovara i Dopuna Z.O.O. - da se poluči jednu konkretnu svrhu: da se pripremi parnice u kojima bi država mogla biti proglašena odgovornom, a sredstvom je iskrivljeni institut prekidanja parnice, kombiniran sa šturom odredbom materijalnopravnom - da će se donijeti stanoviti zakon.

Drugim riječima, ono što svakako stoji jest to da si je vlast zakonodavna (Hrvatski državni sabor kao nositelj) dopustila da s donošenjem propitljive Dopune Z.O.O. u jednom značajnom sugledu nadomještuje sudove i vlast upravnoizvršnu.¹⁸

(c) Dopuna Z.O.O. u svjetlu integriteta pravnoga poretka Republike i koherentnosti njezinoga pravnog sustava.

Međutim, donošenjem Dopune Z.O.O., a posebice njegovoga članka 184-a., povrijeđen je Ustav Republike Hrvatske, ne samo u svojim člancima 3. i 4., već je povrijeđen i članak 5. (suglasnost zakona s Ustavom, dužnost svakoga da se drži Ustava i zakona) - u svezi s njegovim člankom 20. (da si osobno odgovoran za kršenje Ustava i da se ne možeš opravdati višim nalogom), članak 48. (zajamčivanje vlasništva, poduzetničke i tržišne slobode), ali i sve odredbe o pravima u cjelini. Naime, što se tiče ovoga potonjega, unutar one iste konzervativnoliberalne ideje: (1) ljudska prava postoje relativno i važe neovisno o politici, a ograničenjem su i ustrojavanju države; (2) svrhom je svake političke institucije promicanje takvih prava; (3) zakonom se smije ograničavati samo djelovanja koja su škodljiva društvu.¹⁹

Drugim riječima, svi zakonski propisi koje zakonodavna vlast u Republici Hrvatskoj donosi moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a i svatko je dužan

¹⁶ Za pojam "subjektivne pravne situacije" - cf. J. Stefanović, *Ustavno pravo FNRJ i komparativno*, Školska knjiga, Zagreb, 1956., t. 1., pp. 132. et s. Za smjerdavnost "istoga činjeničnog i pravnog naslova" - cf. u članku 196. Z.P.P. Cf. et S. Triva et al., *Građansko partično procesno pravo*..., supra, pp. 207. et s., 211. et s., 269. et s., 342. et s., 357. et s.

¹⁷ Cf. u članku 4. Us.R.Hr., supra. Naznačenje u navodnicama potječe od A. Esmein, *Éléments de droit constitutionnel*..., naznačeno po B. Babac, *Obnova hrvatskoga građanskog društva*..., supra, pp. 138. et s.

¹⁸ Cf. u članku 4. Us.R.Hr., supra. Interpretacija s motrišta vlasti jest po uzoru na B. Babac, *Obnova hrvatskoga građanskog društva*..., supra, pp. 138. et s.

¹⁹ Cf. u člancima 5., 20., 21. - 47., 48. - 49. Us.R.Hr., supra. Interpretacija s motrišta vlasti i promicanja prava jest po uzoru na B. Babac, *Obnova hrvatskoga građanskog društva*..., supra, pp. 137. - 139.

držati se Ustava i Zakona pa i narodni zastupnici. Ustav Republike Hrvatske jamči i pravo vlasništva. Ni jedna odredba zakonska ili pak podzakonska ne bi smjela dovesti u pitanje vrijednosti što ih Ustav Republike Hrvatske proglašava temeljnim vrednotama njezinoga ustavnog poretka.²⁰

Tom zakonskom odredbom, koja je sastavni dio Zakona o obveznim odnosima, a koji je u biti materijalnoppravna norma, uređuje se postupovno-pravni institut, ali čiji duh ne odgovara Zakonu o parničnom postupku, a ni Zakonu o obveznim odnosima, dotično cjelini privatnoga i javnog prava, a to znači ni pravnom poretku u cjelini.

Ako se ostavlja mogućnost uređivanja odgovornosti, onda se mora imati na um da će ta odgovornost biti uređena mimo važnih zakonskih uređenja i općeprihvaćenoga pravnog načela jer se u protivnom nema potrebe za dodatnom normom kada je odgovornost već uređena. Već iz ovoga sagledavanja činjenica može se nazrijeti namjera tužene da u stvari izbjegne plaćanje štete za koju je odgovorna, a što pokazuje da je riječ o postupanju države *mala fide*.

5. Analiza kontroverzija na jednom primjeru iz praxisa sudbenoga

Bit nesumjerljivosti Dopune Z.O.O., dotično pravne norme iz članka 184-a. toga Zakona, sastoji se u okolnosti što je Republika Hrvatska, brkajući svoju ulogu kao tužene (kao osobe privatnoga prava) i svoju ulogu države (kao osobe javnoga prava), zlorabeći mogućnost donošenja pravnih normi donijela predmetni zakon samovoljno prekidajući parnični postupak, a isto tako samovoljno ostavljajući sebi mogućnost donošenja zakonskog propisa koji među inim može otkloniti od nje odgovornost za naknadu štete počinjene od osoba i u razdoblju označenom u čl. 184-a. Z.O.O.

Zasebno je nelogičnošću okolnost da je ta norma donesena nakon što su postupci za nadoknadu štete već jedno relativno dulje vrijeme bili u tijeku, a visok broj ih je pravomoćno završen i izvršen. Poradi te okolnosti, nameće se pitanje: Na koji se način može od strane sudova primijeniti u praksi takvu vrst norme?

Da bi se lakše sagledalo koliki nered može nastupiti u sudbenom postupanju povodom Dopune

²⁰

Čl.5. Ustava RH: U Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi s Ustavom i zakonom. Svatko je dužan držati se Ustava i zakona i poštivati pravni poredak Republike Hrvatske. Glasom članka 48. Ustava jamči se pravo vlasništva.

Zakona o obveznim odnosima, pokušat će se u ovom radu to pokazati i jednim primjerom. Iz takvoga razloga, reproducirat će se odnosno sudbeno odlučenje u cijelosti.

“Općinski sud u Vinkovcima, u građansko-pravnoj stvari tužitelja NN/d.d. iz Vinkovaca, protiv tužene Republike Hrvatske donio je rješenje kojim:

r i j e š i o j e

I. Temeljom čl. 212. točka 6. ZPP, a u svezi s čl. 184-a. Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima u ovoj građansko-pravnoj stvari određuje se **PREKID POSTUPKA**.

II. Postupak će se nastaviti nakon donošenja posebnog Zakona kojim će se odrediti odgovornost za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata.

O b r a z l o ž e n j e

Dana 22. listopada 1999. godine donesen je Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima, pa kako je čl. 184-a. ovoga Zakona regulirao da se postupci koji se vode protiv Republike Hrvatske, a radi naknade štete koju su uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s obavljanjem vojne ili redarstvene službe tijekom Domovinskoga rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. prekidaju, sud je donio odluku kao u točki I. Rješenja.

Sukladno stavku 2. citiranoga članka, sud je donio odluku kao u točki 2. ovoga rješenja.²¹

Međutim, ono na što se želi ukazati u svezi s unošenjem nereda u poslovanje sudbeno, nije, barem ne samo po sebi, toliko vidljivim u postupanju suda prvostupanjskoga. Naime, za istaknuti je da se praktično odmah nakon donošenja Dopune Z.O.O. sudbena vlast u nekim predmetima, pokušavajući udovoljiti političkoj vlasti potpuno nezakonito, osim svega (i) s motrišta Zakona o obveznim odnosima i Zakona o parničnom postupku naredila prekid postupaka. Naime, neki drugostupanjski sudovi (što je slučaj i s naznačenim primjerom), u parnicama u kojima je tužena Republika Hrvatska, predmete što su

²¹

U rješenju se nalazi se i ovaj napatuk o pravnom lijeku: Protiv ovoga rješenja dopuštena je žalba Županijskom sudu u Vukovaru. Žalba se podnosi putom gornjeg suda, u pisanom obliku i u roku od petnaest dana od dana dostave pobijanog rješenja. Žalba protiv rješenja kojim se određuje prekid postupka ne zadržava izvršenje toga rješenja (članak 218. ZPP).

ih primili povodom žalbe vratili su prvostupanijskom sudu s (običnim) dopisom da upućuju prvostupanijski sud da postupi u smislu odredbe članka 184-a. Z.O.O. Postupajući po naređenoj uputi, prvostupanijski sud donosi rješenje o prekidu postupka. Dašto, nije poznatim da se pravni lijek može odlučiti "dopisom", a pogotovo nije poznatim da to može biti naputkom za nadomješćivanje više suda nižim, pogotovo što se takvim postupanjem stvar vrtili u krug u smislu postupovnih odredaba jer je protiv rješenja o prekidu postupka dopuštena žalba (iako ne karaktera odgodnoga) o kojoj opet mora odlučiti drugostupanijski sud.

U svezi s tim iznijet će se, jer je protiv naznačenoga rješenja iz našeg primjera dopuštenom, neke dijelove iz žalbe što ju se izjavilo.

Ističući da je pobijano rješenje nezakonitim, žalitelj je ukazao da je Općinski sud u Vinkovcima donio rješenje o prekidu postupka u trenutku kada nije bio nadležan za postupanje u konkretnom predmetu budući da su se spisi predmeta, uključujući i žalbu i odgovor na žalbu, nalazili u drugostupanijskom sudu, dotično u Županijskom sudu u Vukovaru, i to još od 11. listopada 1999. godine. Po takvom predmetu mogao je postupati samo drugostupanijski sud, dotično Županijski sud u Vukovaru, i to u povodu izjavljene žalbe tuženika i odgovora na žalbu od strane tužitelja. Naime, prvostupanijski sud nije ovlašten po Zakonu o parničnom postupku postupati u predmetu koji je povodom žalbe na odluku već primljen od strane drugostupanijskoga suda.

Nadalje, pobijano rješenje nezakonitim je i iz razloga što se prekid postupka ne može odrediti temeljom stavka 6. članka 212. Z.P.P., nakon zaključenja glavne rasprave, a pogotovo ne u žalbenom postupku, a sve to u smislu stavka 2. članka 214. Z.P.P.

Naime, ako bi okolnost zbog koje se ima deklarirati prekid nastupila pa i "okolnost" što ju se naznačuje u članku 184-a. Dopune Z.O.O., poslije zaključenja glavne rasprave što u konkretnom predmetu nije slučaj (naime, Dopuna Z.O.O. donesena je 29. listopada 1999. godine, a glavna rasprava zaključena je 6. srpnja 1999. godine) sud može, i dužan je, na temelju te rasprave donijeti odluku. Dakle, čak i u slučaju ako je do prekida došlo između zaključenja rasprave, dotično i možebitno izricanja presude, sud može izreći presudu, dotično izraditi pisani otpisak odluke i pored prekida, ali ne i dostaviti ga parničnim strankama.

U konkretnom slučaju pak zaključena je glavna rasprava, izrečena presuda i otpisak napisane presude dostavljen strankama, izjavljena žalba i dan odgovor na žalbu, te spis dostavljen županijskom sudu na odluku povodom priziva. Ne može više ni instancijski sud, a posebice ne prvostupanijski (i to još bez spisa-predmeta) donositi rješenje o prekidu postupka.

Za sve postupanje nakon donesene I. stupanijske presude, primljene žalbe i odgovora na žalbu, te uredno otpravljenog spisa nadležnom županijskom sudu, odgovoran je drugostupanijski sud, u konkretnom slučaju Županijski sud u Vukovaru, a ne Općinski sud u Vinkovcima koji je, što je očitim, izdajući ono rješenje o prekidu postupio ne po pravorijeku već već po uputi primljenoj od višeg suda što je u ustroju sudbene vlasti nedopustivim.

Uvidano praktički, donošenje je i primjenjivanje te sporne pravne norme sadržane u članku 184-a. Z.O.O. izazvalo ozbiljnu pomtnju u postupanje sudova kada procesuiraju takvu vrst sporova za nadoknadu štete od Republike Hrvatske. Naime, s dosljednom primjenom članka 212. Z.P.P. zapravo ne bi trebalo biti nikakvih nesporazuma glede primjene ove pravne norme. Dosljedno tumačeći odredbu članka 212. Z.P.P., ova zakonska norma ne bi mogla biti primjenjivana za buduće sporove, dakle za one sporove za koje će tužba tek biti podnesena ili pak samo zahtjev za naknadu štete. A to je zato što se u svezi s onim sugledima materijalno-pravnim porabi institut prekida postupka - posebice što zakon ne naznačuje okolnost kakva bi bila adekvatnom za institut prekida postupka. Naime, nije nastupila situacija ili okolnost koja bi spriječila sud ili možda koju od parničnih stranaka da normalno i ravnopravno sudjeluje u takvoj građanskopravnoj parnici, premda istini za volju prekid može nastupiti i iz nekog drugog zakonskog razloga, ukoliko nastupe zakonom predviđene okolnosti.

Sve i kada bismo usprkos duhu Zakona, duhu pravnoga poretka u cjelini, ovu odredbu mogli primijeniti na sporove koji već teku, tada se prekid postupka može odrediti samo do zaključenja glavne rasprave, a što je razvidno iz stavka 2. članka 214. Z.P.P.²²

²² Članak 217. st. 2.: "Za trajanja prekida postupka sud ne može poduzimati nikakve radnje u postupku, ali ako je prekid postupka nastupio poslije zaključenja glavne rasprave, sud može na temelju te rasprave donijeti odluku".

Dakle, prekid postupka ima smisla, i zbog toga je i predviđen, samo ako su se zbile okolnosti do zaključenja glavne rasprave. **Nakon zaključenja glavne rasprave nije dopuštenim odrediti primjenu mjere prekidanja postupka.**

Ono što unosi pravni nered jest postupanje drugostupanjskog i trećestupanjskog suda. Podvlačimo da prvostupanjski sud onoga časa kada je presudu dostavio sudu višega stupnja povodom žalbe, pravnoga lijeka, i odgovora na pravni lijek, nema ovlasti postupati po istom predmetu. Naime, sva nadležnost za postupanje u takvim predmetima pripada višem sudu, sudu kojem je predmet i dostavljen i kojem pravni lijek i jest upućen. Sud kojem je predmet upućen povodom pravnog lijeka, mora povodom istoga donijeti odluku i nema nikakvoga zakonskog temelja koji bi mu dopuštao da u takvoj situaciji donosi rješenje o prekidu postupka. Sud jednostavno mora riješiti o pravnom lijeku izjavljenom protiv prvostupanjske presude.

Vraćanje predmeta sudovima prvoga stupnja, uz prateći dopis na kojem stoji rečenica sljedećega sadržaja: "Vraćamo vam predmet kako biste postupili u smislu članka 184-a. Zakona o obveznim odnosima", znači činjenje teške nezakonitosti, ništa manje i vrijeđanje načela o odvajanju vlasti, s tim što se takvim načinom drugostupanjski sud pretvara u upravnu instancu, a navodi nas na primisli da je i nasilan ne samo vrhu načela zakonitosti, već i tim što još i devalvira ulogu sudbene vlasti u funkcioniranju cjelokupnoga pravnog sustava, a i prvostupanjski sud navodi na nezakonito postupanje. Takvim postupkom pojedini sudac-referent drugostupanjskog suda dovodi sebe u poziciju da tužbeni zahtjev za nadoknadu štete bude usmjeren izravno protiv njega jer na nezakonit način pomaže dužniku otkloniti odgovornost za štetu na način što zlorabi položaj sudca. Osim toga, dovodi sebe u poziciju da bude izvrgnut kaznenoj odgovornosti za kazneno djelo iz čl. 337. Kaznenog zakona Republike Hrvatske.

Takvim postupanjem sudovi dopuštaju da njihove ovlasti kao sudbene vlasti preuzme zakonodavac, a istodobno dopuštaju svojim ponašanjem da se na području ozemlja Republike Hrvatske stvaraju dva različita pravna režima za istovrsne pravne odnose.

6. Implikacije *de lege ferenda*

Na razmišljanja o implikacijama *de lege ferenda* ograničit ćemo se na ono što mi smatramo da je Hrvatski državni sabor trebao učiniti i što bi bio učinio da se držao načela jednakosti svih pred zakonom i

jedinstvenosti pravnoga poretka Republike. Hrvatski državni sabor treba, u duhu svega onoga što je ovdje rečeno, unijeti u Z.O.O. odredbu približno ovakvoga sadržaja i oblika (u neki od članaka u kojima se govori o odgovornosti, kao daljni stavak):

"Za štete nastale uslijed vojno-redarstvenih djelovanja ili uslijed obavljanja vojne ili redarstvene službe u svezi s takvim djelovanjima država ili jedinica lokalne samouprave odgovara samo kada je to kakvim zasebnim zakonom predviđeno".

ZAKLJUČAK

U ovom radu pokušali smo ukazati na prerazne kontroverzije što ih je Hrvatski državni sabor izazvao donoseći Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima, poglavito na one koje nastaju u svezi s poštivanjem načela ustavnoga poretka Republike, jedinstvenosti njezinoga pravnog poretka i jednakosti građana pred zakonom.

Nastojali smo dosljedno inzistirati na poštivanju ononarečenih načela i zasada ustavnoga poretka, kao i na uobličavanju pravnoga poretka u cjelini, polazeći od pravno-političkoga zahtjeva da se čuva njegov integritet.

U tu svrhu, podvrgnut je stanovitom prosuđivanju i rasčlanjivanju i jedan konkretni primjer iz praxisa sudbenoga.

Dašto, nismo posebice ukazivali na obrazloženja što ih se iznosilo u povodu donošenja Dopune Z.O.O.. Naime, da je onorečena pravna norma uslijedila kao pokušaj rasterećenja državnog proračuna što je više nego, po nama, jedno neozbiljno obrazloženje.

LITERATURA

1. Juraj Andrassy, Međunarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb, 1971.
2. Branko Babac, Javno dobro u pravu hrvatskom - Neka razmatranja o problemima konstituiranja, Pravni vjesnik, Osijek, 1998., 1-4/98, pp. 27.-68.
3. Branko Babac, Obnova hrvatskoga građanskog društva - Politička kontrola i državna uprava, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, Osijek, 1994.
4. Ivo Borković, Upravno pravo, Informator, Zagreb, 1996.
5. Nikola Gavella - Petar Klarić, Građansko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1998.

6. Velimir Ivančević, Institucije upravnoga prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1983.

7. Petar Klarić, Ratna šteta i štete nastale zbog akata nasilja ili terora te prilikom javnih demonstracija, u Aktualnosti hrvatskoga zakonodavstva i pravne prakse, Zbornik radova, Zagreb, 1993., pp. 73. et s.

8. Petar Klarić, Pravna osnova odgovornosti za ratnu štetu, Zakonitost, Zagreb, 1992., 10/92, pp. 1237. - 1251.

9. Jasmina Kovačević, Financijska odgovornost države za međunarodni ratni zločin, Zakonitost, Zagreb, 1992., 10/92., pp. 1252. et s.

10. Ivo Krbek, Odgovornost države za štetu, Rad H.A.Z.U., Zagreb, 1954., knjiga br. 300., pp. 155. - 224.

11. Jovan Stefanović, Ustavno pravo FNRJ, i komparativno, Školska knjiga, Zagreb, 1956., t. 1., 2.

12. Siniša Triva, Velimir Belajec, Mihajlo Dika, Građansko parnično procesno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1986.

13. Georges Vedel - Pierre Delvolvé, Droit administratif, Presses Universitaire de France, Paris, 1992., t. 1., 2.

14. Martin Vedriš - Petar Klarić, Osnove imovinskoga prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1983.

15. Boris Vizner, Komentar Zakonu o obveznim odnosima, vlastita naklada, Zagreb, 1978.

16. Mihajlo Vuković, Obvezno pravo, Školska knjiga, Zagreb, 1964.

17. Srećko Zuglia - Siniša Triva, Komentar Zakona o parničnom postupku, Narodne Novine, Zagreb, 1957., t. 1., 2.

Propisi

1. Ustav Republike Hrvatske, Narodne Novine br. 56/90, 135/97.

2. Zakon o utvrđivanju ratne štete, Narodne Novine br. 61/91 (Z.R.Št.).

3. Zakon o obveznim odnosima, Narodne Novine br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96.

4. Zakon o parničnom postupku, Narodne Novine br. 53/91, 9/92.

5. Opći građanski zakonik, Zagreb, 1852. (1811.).

Marko Babić, Ph.D.

Attorney-at-law, Vinkovci

ABOUT CERTAIN JURIDICO-PROCEDURAL CONTROVERSIES IN CONNEXION WITH ONE ALTERATION OF THE LAW ON OBLIGATIONAL RELATIONS

Summary

In this work the author has endeavoured to put out on some controversies which has provoked by the Croatian State Sabor (Parliament) enacting the Law of amending the Law of obligational relations, particularly that controversies which develop in connexion with respect of fundamental principles of Croatian Constitution, unity of its law ordre and equality of citizens before the law.

The author insists on the respect of the mentioned principles and groundworks of constitutional ordre, and on the formation of juridicial ordre in entirety starting out of the juridico-political demand for protection of its integrity.

Of course, the author has not particularly insisted on the motivation of mentioned amendment on the Law of obligational relations, although the motivation that this amendment has followed as tentative of discharging the state budget, which was, from the point of view of the author, one motivation much more than unserious.

KEY WORDS:

legal proceedings, indemnification, the state as accused litigant, legislative power, judicial power, derogation, deadlock of proceedings, *ratio legis*, law norme, judicial sentence, decision on deadlock of proceedings.